

KULTURMINNEDAGEN 2014

LAURENTIUS BORCHSENIUS OG 200-ÅRS ETTERHISTORIE PÅ URANIENBORG

Årets kulturminnedager hadde temaet: «Den store reisen – 200 års samfunnsutvikling» og vi hadde fått Inger Johanne Hertenberg til å snakke om sorenskriver Laurentius Borchsenius som fikk skjøte på Plogstad rundt 1803, og John Egil Lauten til å ta for seg både hans etterkommere og andre eiere på Uranienborg gjennom nesten 200 år. Arrangementet ble også godkjent som en del av Ullensaker kommunes feiring av Grunnlovsjubileet 1814-2014.

Kulturminnedagens arrangement ble holdt på gården Uranienborg, hvorfra man kan se ned på den gamle sorenskrivergården Plogstad. Plogstad var tilholdssted for sorenskriveren fra 1815 til ca. 1914. Det er med andre ord 200 år siden Øvre Romerike fikk egen sorenskriver. Sorenskriverdistriktet var stort, for det gikk helt opp til Solør.

Laurentius Borchsenius ble født i Danmark i 1772 og døde i Ullensaker i 1844. Gravsteinen står til venstre for hovedinngangen til Ullensaker kirke. Han var gift med Kristine Rafn. Borchsenius startet sin karriere som fogd i Inderøy og fungerte seinere som fogd på Øvre Romerike fra 1803. I 1812 ble han tildelt tittelen kammerråd. Laurentius Borchsenius ble valgt til valgmann for Ullensaker til riksforsamlingen på Eidsvoll ved valgmannsvalget i Ullensaker kirke 25. februar 1814.

Fra 1815 til 1843 var Laurentius Borchsenius sorenskriver på Øvre Romerike. Han satt også periodevis på Stortinget for Akershus fra 1815 til 1838. Det var den gang ikke politiske partier, så valget av ham var et personvalg. Borchsenius var også representant for hovedsognet i det første herredstyret i Ullensaker i 1837.

Laurentius Borchsenius var dessuten en dyktig og fremtidsrettet bonde, og han gikk i bresjen for å opprette Ullensakers kornmagasin - et kriselager for korn. Kornmagasinet var i drift fra 1828 til 1862. Magasinet står nå på Gardermoen. Han deltok også i stiftelsen av Ullensaker Sogneselskap i 1832. Hans sønn, Rasmus Rafn Borchsenius, var Sogneselskapets første formann.

Uranienborg har minner fra gammel tid. Isbreen stoppet etter siste istid på ca. 200 m over havet og Uranienborg ligger på 200 m. Det antas at det har vært folk her i 1000 år. Her er blant annet rester av gamle gravhauger som ble gravd ut av Borchsenius, og funn fra steinalderen er funnet på Oppen. Den gamle hulvegen går over åsen.

I 1804 ble det frasolgt en mindre part av bruk 1 av Øvre Oppen og denne parten ble kalt Oppeningen. Rasmus Rafn Borchsenius kjøpte Oppeningen i 1831 og døpte deretter gården om til Uranienborg.

Rasmus Rafn Borchsenius ble født i Steinkjer i 1801 og døde i Kristiania 1885. Han giftet seg i 1828 med Maren Margrethe Aimee Josephine Malthe, datteren til fogd Malthe på Risebru. Rasmus Rafn Borchsenius var cand. jur. og var en tid sorenskriverfullmektig hos sin far. Selv ble han sorenskriver i Nes i 1846.

Rasmus Rafn Borchsenius flyttet til Kristiania som byråsjef i 1835 og faren, Laurentius Borchsenius, overtok da skjøtet på Uranienborg. Sorenskriverfullmektig cand. jur. Henrik

Anker Irgens bodde med familien på Uranienborg noen år fram til 1842 da en annen sønn av Laurentius Borchsenius, distriktslege Wilhelm Koren Borchsenius, bosatte seg der. Wilhelm Koren Borchsenius fikk skjøtet på eiendommen i 1846 etter farens død og kjøpte seinere til mer jord fra omkringliggende eiendommer, bl.a. Plogstad og Nedre Oppen.

Wilhelm Koren var født i Ullensaker i 1810 og døde allerede i 1852. Etter hans død satt enken Birgitte Sofie Borchsenius på eiendommen fram til sin død i 1870. Deretter overtok hennes to ugifte døtre, Alvilde og Signe Borchsenius, skjøtet på eiendommen. De satt på gården fram til 1884, da den ble solgt ut av familien Borchsenius til enkefrue Henriette Wendt.

Hennes sønn Jens Wilhelm Wendt som også var cand. jur., overtok seinere eiendommen, men han bodde ikke der. I stedet gjorde han om Uranienborg til pleiehjem og arbeidet i stedet aktivt med å sende pleietrengende hjem til gården. Hans bror Hans Wendt, eide i en periode fra ca. 1890 gården Lundberg.

Oline og Søren Andersen Sundby kom til Uranienborg før 1890 som sykehjemsbestyrere. Han var styrmann og opprinnelig fra Hurum. De flyttet tilbake til Sjølyst på Hurum før 1900 og fortsatte med pasienter der. Sigvart Lauten giftet seg i 1895 med datteren Inga Sundby og de tok over sykehjemsdriften etter hennes foreldre. I følge folketellingen for 1900 hadde Sigvart og Inga Lauten «Sindssyge til Forpleining» og det året hadde de 11 pleietrengende hvorav 3 var sendt dem av Jens Wendt.

I 1901 ble Sigvart Lauten gårdbruker på Uranienborg. Han kjøpte gården av Jens Wendt og fortsatte arbeidet med å ta imot syke til forpleining. Etter hvert utvidet han driften. Drengestua som ble bygget rundt 1850, fikk et tilbygg med celler til pasientene.

I 1930-årene hadde Sigvart og Inga opp til 40 pleietrengende på gården. Det innebar bl.a. steking av 50 brød 3 ganger pr. uke og klesvask 3 til 4 dager pr. uke.

En av de seinere tids pasienter, Skøyen, var flink til å tegne, male og brodere, han skrev dagbøker på tysk, fransk og engelsk og han var på gården i mange år.

